

Yttrande, granskning av föreningsbidrag år 2025

Sammanfattning

Hälso- och sjukvårdsnämnden har fått rubricerade revisionsrapport och lämnar sina synpunkter nedan. Synpunkterna har utgått från de sammanfattade synpunkterna i revisionsrapporten (rubrikerna).

Nämnden delar flera av revisorernas synpunkter som framförs i revisionsrapporten. Det är en fin balans mellan att dels ha en kontrollfunktion som fungerar, dels att denna inte blir så stor att den blir administrativt betungande för regionförvaltningen. Det är också en balans mellan att ha tillit till föreningarna och inte lägga på uppgifter som blir betungande för mindre resurssvaga föreningar som baserar sitt arbete på ideell grund.

Länets ideella föreningar bidrar till att stärka folkhälsa, demokratiska värderingar, delaktighet och ett rikt kulturliv. Västerbotten är ett föreningstätt län som är av stor betydelse för länets invånare: i föreningslivet skapas meningsfullhet, gemenskap och sammanhang, samtidigt som engagemang och initiativ tas tillvara. Regionen värnar denna kraft genom en bidragshantering där kontroll och tillit balanseras på ett tryggt och förtroendefullt sätt: föreningarna ska kunna känna trygghet i att regionen hanterar bidrag korrekt och med fokus på nytta och mening, och regionen ska i sin tur ha förvisning om att beviljade medel används i enlighet med uppställda villkor.

Avsaknad av riskanalys

Vid hälso- och sjukvårdsnämndens internkontrollplan för 2025 så har inte utbetalningar till ideella föreningar identifierats som en specifik risk. Det har bland annat berott på att de föreningar som ansöker om medel har varit kända då det ofta är samma föreningar som ansöker samt att de vid tidigare bidragstillfällen använt medel på tillfredsställande sätt.

I Region Västerbotten pågår ett arbete med att utveckla förmågan att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrottslighet och korruption. Arbetet utvecklas och drivs av ett råd med representanter från olika delar av regionens verksamhet.

Under kommande år kommer regionen att genomföra utbildningsinsatser och ta fram riskanalyser, styrdokument och rutiner inom området.

Risken för välfärdsbrottslighet inom nämndens hantering av föreningsbidrag kommer att hanteras i internkontrollplan för 2027.

Kontroll av skulder

Det är riktigt att nämnden inte gjort några kontroller av skulder eller avgifter hos Kronofogden hos de föreningar som ansökt om bidrag. Nämndens ambition har varit att ge tillit till föreningarna och låta dessa intyga att föreningarna läst och tagit del av villkoren för att få ekonomiskt stöd. Nämnden kommer från 2026 att arbeta fram en rutin för att i högre grad säkerställa att föreningarna som beviljas bidrag inte har skulder eller avgifter hos Kronofogden. Detta kommer göras i samverkan med övriga nämnder i form av den arbetsgrupp som redan idag har kontinuerliga avstämningar. Arbetsgruppen har deltagit i workshops under 2025 där fokus varit på just förebyggande av välfärdsbrottslighet kopplat till utbetalning av bidrag.

Utbetalningar och kontroll av dessa

Det är riktigt att enligt Regionfullmäktiges regler så är det ett krav att föreningar har ett bankgiro eller plusgirokonto. Vid utbetalningar av bidrag till föreningar som ansökt om medel så har det varit möjligt att använda bankkonton. Orsakerna har varit ett tillmötesgående från regionens håll eftersom bankgiro- och plusgirokonton ofta är förenat med kostnader för de ideella föreningarna. Nämnden tillmötesgår revisorernas synpunkter i denna fråga och kommer från 2026 och framåt att ställa krav på att bankgiro- eller plusgirokonto ska användas i första hand, men om föreningen inte har det måste de styrka kontouppgifterna med intyg som visar att kontot tillhör föreningen.

Hälso- och sjukvårdsnämndens riktlinje kommer att tydliggöras så att det framgår att det är bankgiro/plusgiro som ska användas i första hand. Detta gäller också ansökningsblanketten.

Hälso- och sjukvårdsnämnden noterar även revisionens iakttagelse om brister i attestordningen och tillämpningen av tvåhandsprincipen. Nämnden delar bedömningen att en korrekt tillämpad attestordning är en förutsättning för tillräcklig intern kontroll. Med anledning av detta har rutiner för attest och kontroll av utbetalningar setts över och ansvarsfördelningen förtydligats.

Ekonomienheten gör även en kontroll när en ny mottagare av bidrag registreras. Då kontrolleras om det finns några varningar på den leverantören, exempelvis om det är ett bluffföretag, om de innehar F-skatt, vilket organisationsnummer de har osv. När sedan en utbetalning ska göras kontrolleras att det är rätt personer som har skrivit på. Naturligtvis har nämnden huvudansvaret även om ekonomienheten gör denna kontroll och hjälper till med utbetalningarna.

Kontroll och uppföljning av enskilda ideella föreningar

Det är riktigt att nämnden inte gör några kontroller eller uppföljningar av föreningsbidragen för enskilda ideella föreningar, om man inte anser det vara uppenbart angeläget. I ansökningsblanketten ska föreningar redogöra för hur de på länsnivå samverkat med regionen under året. Inga ekonomiska kontroller eller redovisning begärs in om vad bidraget använts till, men det framgår tydligt att

regionen har rätt att begära in detta vid behov. Nämnden har hittills inte haft anledning att misstro en förening och har därför inte begärt in dessa underlag.

Nämnden kommer under 2026 att utveckla ansökningsförfarandet så till vida att kontrollerna kommer att skärpas upp jämfört med nuläget. Särskild kontroll av organisationsnummer, skulder/avgifter hos Kronofogden kommer att ske.

Risakanalysen kommer att visa vilka ytterligare åtgärder och kontrollmoment som är bäst lämpade för att på ett tillfredsställande sätt minska risken för välfärdsbrottlighet. Tänkbara åtgärder utifrån risakanalysen skulle kunna vara löpande stickprov, tydliggjorda riktlinjer och checklistor för handläggningen, rutiner för att begära in handlingar som styrker att medel används på ändamålsenligt sätt etc. Så långt som möjligt ska rutiner för ökad kontroll samverkas mellan nämnder. Detta kan bland annat ske genom arbetsgruppen som nämndes ovan, vars syfte är att harmonisera arbetssätt, kontroller och rutiner mellan nämnderna för att skapa mer enhetlighet, minska risken för att handläggningen blir personberoende samt skapa bättre motståndskraft mot välfärdsbrottlighet.

Säkerställ att välfärdsbrottlighet beaktas i styrande dokument och i den interna kontrollen

Som revisorerna beskriver så finns flera delar angivna redan i Regionens styrande dokument. Mycket handlar om efterlevnaden av dessa. Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutade om riktlinjer i februari 2023 som utgår från regionfullmäktiges regler för stimulansmedel. Det har identifierats brister i riktlinjerna, bland annat en otydlighet om vad bidraget *inte* får användas till. Det är heller inga tydliga krav på obligatoriska bilagor vid ansökan (förutom för nya föreningar eller vid särskild förfrågan). Det är oklart hur uppföljning ska ske trots fullmäktiges krav på ekonomisk redovisning av hur medlen använts.

Nämnden har i riktlinjen beskrivit vad bidraget ska användas till och man har inte bedömt det nödvändigt att beskriva vad bidraget inte får användas till. Bidraget är ett generellt bidrag som inte avgränsas till särskilda aktiviteter utan avser användas till administration och organisation av föreningens arbete och löpande kostnader för att driva föreningen och dess verksamhet.

För att förebygga välfärdsbrottlighet kommer nämnden att lägga till förtydligande och mer djupgående frågor i ansökningsblanketten så att villkoren för bidrag återspeglas i ansökningsprocessen. Föreningarna kommer från och med ansökningsperioden och i ansökan för 2027 redogöra för vad bidraget använts till, hur de samverkat med regionen samt en beskrivning av hur föreningen bedriver en verksamhet som stämmer överens med demokratiska värderingar och FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna.

Skulle risakanalysen visa på behov av ytterligare åtgärder, exempelvis stickprov, informationsinsatser, reviderade och tydliggjorda riktlinjer, så kommer detta arbetas fram. I de fall det är möjligt görs detta i samverkan med övriga nämnder.

Information som beviljas inom ramen för verkställighet

Nämnden kommer fortsättningsvis få information om vilka föreningar som beviljats bidrag och resultatet av uppföljning mot enskilda föreningar och paraplyorganisationer. Nämnden kan mot bakgrund av delgiven information fördjupas sig i uppföljningen av vissa föreningar vid behov.

Hälso- och sjukvårdsnämnden